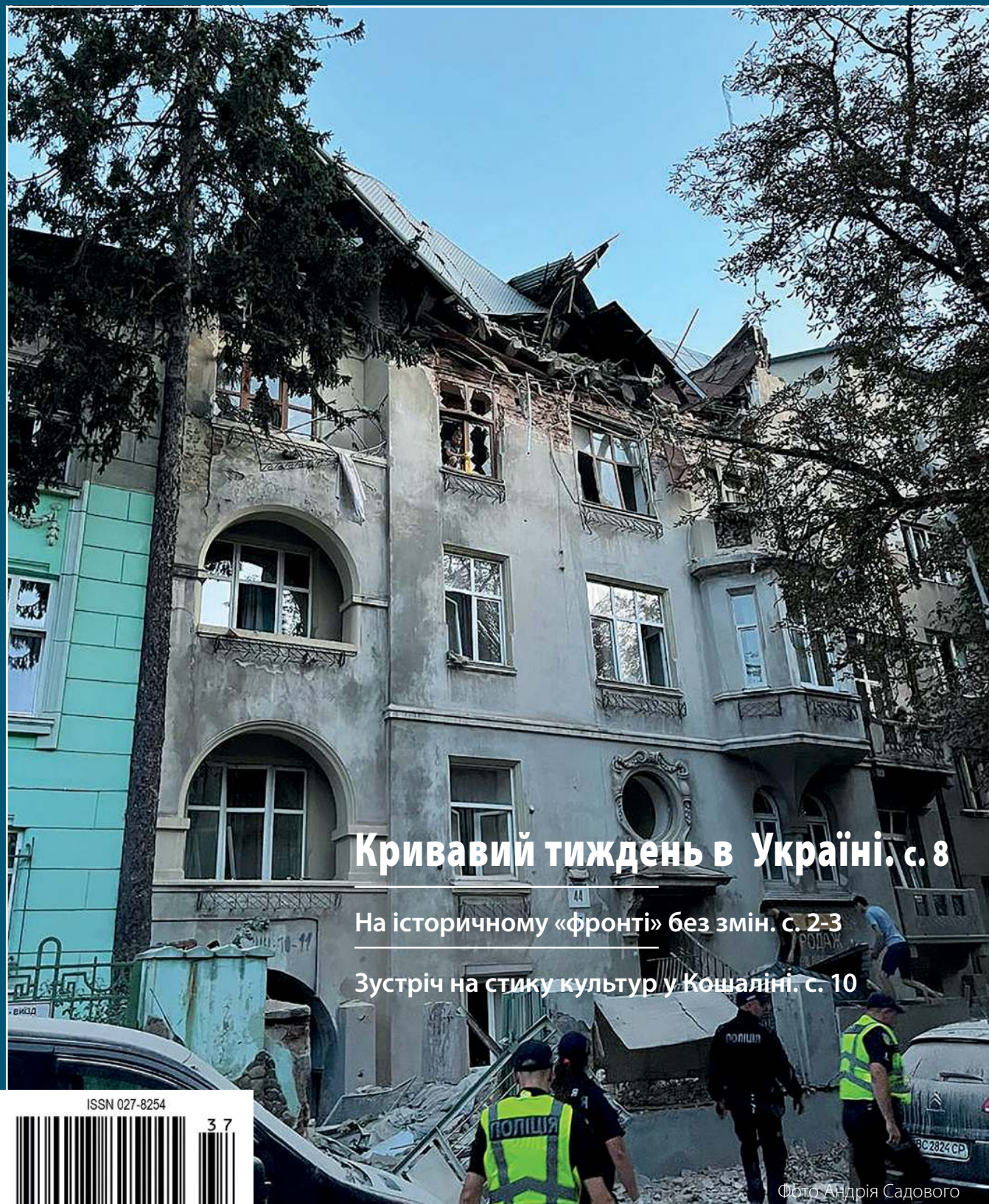

Наше Слowo

УКРАЇНСЬКИЙ
ТИЖНЕВИК
TYGODNIK
UKRAIŃSKI
UKRAINIAN
WEEKLY

Рік LIX № 37 (3500) Варшава, 15 вересня 2024 року, Ціна / Cena 5 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254

Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Кривавий тиждень в Україні. с. 8

На історичному «фронті» без змін. с. 2-3

Зустріч на стику культур у Кошаліні. с. 10

ISSN 027-8254

Фото Андрія Садового

Григорій СПОДАРИК

На історичному «фронті» без змін

У Польщі дуже критично оцінили слова міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби (на сьогодні подав у відставку) в розмові з польським колегою Радославом Сікорським на форумі «Кампус Польща Майбутнього» в Ольштині. Традиційно в інформаційному шумі зникла суть.

Причиною критики українського міністра була його відповідь на запитання про те, як Польща й Україна розв'язуватимуть складні питання історичного минулого, зокрема пов'язані з ексгумацією польських жертв Волинської трагедії. Особу, яка ставила це запитання, Дмитро Кулеба запитав, чи вона знає про акцію «Вісла» і яку роль у ній відіграв Ольштин? Міністр питав теж, чи відомо про те, що в рамках згаданої операції українці були примусово вигнані з «українських земель», щоб жити серед інших у північному регіоні Польщі? Слів «українські землі» вистачило, щоб Дмитра Кулебу звинуватили у зазіханні на територіальну цілісність польської держави. Згадка про акцію «Вісла» теж стала причиною критики. Мовляв, український політик ставить знак рівності між трагічними подіями «Волині» і «Вісли». Фактом, що Дмитро Кулеба нічого не сказав про їхню рівність, ніхто не переймався.

Варто повернутися до слів міністра, що прозвучали на форумі. Тут він сам зауважив – суть не в депортації

українців. І далі зазначив, що «розкопування» історії могло б довести до взаємних закидів у зв'язку з кривдами, які кожна зі сторін завдавала іншій. Дмитро Кулеба зауважив також, що про ексгумації говорив зі своїм польським другом.

«Не маємо проблеми з продовженням ексгумацій, маємо лише звернення до уряду в Польщі, щоб також вшановувати пам'ять загиблих українців. Хочемо, щоб це було двостороннє. Коли б верх над нашими відносинами мали брати емоції, то ми б потрапили у таке місце, де росія виграє. Є провокації в ділянці історії, якими управляє росія. Залишімо минуле історикам і спільно будуймо майбутнє», – говорив політик.

Отже, очільник української дипломатії виразно заявив про необхідність рівності, але не між окремими подіями, а у ставленні двох урядів до вшанування жертв сусіднього народу на своїй території. І це була суть його слів. Однак коментатори й критики почули те, що хотіли почути. Прикладом можуть бути слова в інтернет-передачі «Вечірній експрес» депутата Марека Савіцького з «Польської селянської партії». Програму транслював «Суперекспрес». За твердженням політика, міністр Кулеба сказав, що акція «Вісла» відібрала Україні Малопольщу, Люблінщину та інші землі. Насправді ж міністр нічого такого не говорив.

Депутат Савіцький зауважив теж, що польська молодь, яка не має патріотичного виховання і не знає історії, нагородила українського міністра оплесками. Насправді було так. Однак оплесками молодь вітала українського гостя і реагувала в цей спосіб тоді, коли говорили про боротьбу з російським агресором, а не про минуле. Згадуючи про патріотизм молоді, Марек Савіцький не прямо натякнув на ідею його політичного середовища про введення у польських школах уроку патріотичного виховання, бо його нібито бракує юним полякам.

Павло ЛОЗА

Не буде формули примирення – не буде вшанування жертв

– Маніпуляції та спроби створити негатив у польсько-українських відносинах є успішними, тому що існують дуже великі недбалості. І сторони не знають, як із цього вийти, – коментує проблему вшанування пам'яті польських жертв Волині та їхньої ексгумації, а також українських жертв на території південно-східної Польщі історик, колишній голова Об'єднання українців у Польщі Петро Тима. Саме ця проблема розпалила дискусію серед громадськості після заяви експерта закордонних справ України Дмитра Кулеби на «Campus Polska Przyszłości».

На жаль, сьогодні вже ніхто не згадає, що одним із кроків до примирення у 1990-х роках було те, що Об'єднання українців у Польщі підписало з Радою охорони пам'яті боротьби та мучеництва угоду про врегулювання, серед іншого, питання написів на місцях поховань. Іншим важливим кроком стало спільне вшанування жертв, котре було можливим завдяки випрацьованій формулі примирення.

Її втілення розпочалося 1998 року з відкриття пам'ятника в'язням табору праці у Явожні за участі тогочасних президентів України та Польщі – Леоніда Кучми та Александра Кваснєвського. У 2003 році ті ж президенти відкрили пам'ятник у селі Павлівці (колишнє містечко Порицьк) на Волині. 2005-го пам'ятник у Павлокомі на Підкарпатті відкрили президенти Віктор Ющенко та Лех Качинський, і того самого року – пам'ятник у Гуті-Пеняцькій на Львівщині. Наступним був меморіал у Сагрині на Холмщині, який мали відкрити президенти у 2009 році.

– Це була президентська концепція, щоб у різних місцях з польського та українського боків кордону на найвищому рівні спільно вшанували пам'ять жертв за формулою «вшановуємо жертв і ваших, і наших», – нагадує Петро Тима. Він каже, що у 2009 році Віктор Ющенко мав відвідати Сагринь, щоб відкрити пам'ятник разом із президентом Польщі, котрим тоді був Лех Качинський. Однак цього не сталося. До 2018 року було кілька спроб спільного відкриття меморіалу, коли українські делегації приїжджали до Польщі, щоб виробити якусь спільну формулу. Але не вийшло, бо Польща почала грати у свій бік.

– Насправді таких місць, де обидві сторони могли разом відкривати пам'ятники за принципом «разом вшановуємо жертв», було і є більше. Але сьогодні над такою

Водночас Марек Савіцький у згаданій програмі показав, на що таке виховання могло б спиратися, якби він мав вирішальний голос. Сказав, що переселення стосувалися не лише українців, але й поляків з усіх «східних кресів».

«Це відбувалося не з волі Польщі та поляків, а союзних держав, які так і не інакше встановили польські кордони. Сталін був тим, хто визначав, як має відбуватися депортація», – говорив у передачі «Супер експресу» Марек Савіцький. Отже, виходить, що з його уроків патріотичного виховання учень вийшов би з переконанням, що акцію «Вісла» здійснив російський диктатор.

У цій же дискусії брав участь депутат від «Конфедерації», який, зокрема, ствердив, що українці в рамках акції «Вісла» зі своїх не найкращих хат поїхали до кращих німецьких. Він зауважив, що українцям важко визнати, що вони є «народом людинобивць». Ще один з учасників обговорення Маріуш Вітчак із «Громадянської коаліції» погоджувався зі співрозмовниками в тому, що міністр Радослав Сікорський повинен рішучіше відреагувати на слова українського колеги, але через добрий настрій польсько-української зустрічі йому просто забракло рефлексу. Політик також говорив, що «Вісла» – це насамперед «сталінська у своїй концепції акція», і вчинили її «московські посланці».

Урешті відреагував і сам міністр Радослав Сікорський. Він публічно сказав, що Україна має свої постулати щодо Польщі, але «це Польща вирішуватиме про закриття окремих розділів переговорів України з ЄС». Як у цих словах дошукатися дружнього і партнерського ставлення – не відомо.

Міністр Дмитро Кулеба, може, й ужив недоречні слова й приклад. Проте він указав на те, що постійно залишається проблемою в польсько-українських справах щодо минулого, – рівність підходу. Водночас польські політичні коментатори висловлюваннями щодо акції «Вісла» довели, що до цього підходу вони ніяк не готові.

Шкода, що на перший фон вийшли історичні питання, які зараз абсолютно не є ключовими. Відповідаючи на інше запитання учасника «Кампус Польща Майбутнього», міністр Кулеба сказав, де лежить головна проблема. За його словами, це страх у головах союзників України у зв'язку з можливою ескалацією конфлікту з боку російського агресора.

«Кожне прохання України про зброю новітнього зразка зустрічалось початково з відмовою», – говорив міністр в Ольштині.

Він зауважив також, що, якби не цей страх, то Україна сьогодні мала б набагато кращі позиції, загинуло б менше людей, менших втрат зазнала б українська економіка. З цими словами українського колеги цілковито погодився міністр Радослав Сікорський. На його думку, слід діяти так, щоб це не Захід думав, що зробить путін, а путін переймався, що зробить Захід.

Саме завдяки такому підходу спрацював вхід української армії на територію Курська. Міністр Дмитро Кулеба в Ольштині говорив також, що поразка України стане прикладом для наслідування всім, хто хоче змінювати кордони, атакуючи сусідів. Він зазначає, що багато партнерів уникає сьогодні дискусії про майбутнє росії, а без цього не можна будувати стратегії щодо держави, яка є джерелом усіх загроз.

«Маємо докази того, що можемо перемогти, і переможемо. Це питання часу, присвяти та ресурсів. Наша перемога змінить росію назавжди», – сказав у Ольштині Дмитро Кулеба. І знов з ним погоджувався польський колега. Він закликав дозволити українській державі використовувати далекобійну зброю на території росії, передати українцям російські гроші, «заморожені» на Заході, і надалі підтримувати Україну, «бо це найкращий спосіб тримати війну далеко від себе». Ну а в питаннях трагічного польсько-українського минулого... на фронті без змін. ●

формулою примирення як в Польщі, так і в Україні, нема кому працювати, – вважає історик.

На цей момент ми дійшли до того, що історія є елементом політики Польщі. Тепер жодна політична партія нічого не скаже проти волинського наративу, який розвинувся переважно за останні вісім років під час правління уряду ПіС. Усі бояться втратити електорат.

І навіть сам прем'єр-міністр Дональд Туск забув, що у 2013 році, посилаючись на ухвалену Сеймом резолюцію про вшанування пам'яті жертв Волинської трагедії та дискусію, яка виникла у парламенті навколо тексту цього документа, зазначив, «що суперечка щодо визначення поняття геноциду є настільки ж двозначною, наскільки й характерною».

«Не знаю, чи хтось помітив, що згідно з визначенням геноциду, яке цитує депутат Зих, українці могли б так само легко назвати акцію «Вісла» геноцидом. Поміркуймо, чи є сьогоднішньою метою загострення польсько-українських відносин?» – читаємо слова Дональда Туска на сайті тижневика «Wprost» від липня 2013 року.

– Сьогодні тенденція робити внутрішню політику з історичної політики зайшла настільки далеко, що серед лідерів польських партій немає нікого, хто б сказав «стоп». Хто б сказав, що потрібно створити форум, де поляки

та українці сіли б разом поговорити. В Україні також нікого немає, тим більше, що директор Українського інституту національної пам'яті Антон Дробович – на фронті, – зазначає Петро Тима.

Тут варто запитати, чому Україна заборонила ексгумацію у 2017 році? Сталось це після серії руйнувань українських надгробків і пам'ятників у Польщі.

– Однак ми не почуємо цього в наративі та ЗМІ Польщі, – каже колишній голова ОУП, який вважає абсолютною брехнею те, що лише українська сторона несе відповідальність за цю ситуацію, оскільки вона «забороняє ексгумацію» та «не допускає до християнських поховань».

– Звичайно, я в жодному разі не порівнюю кількість польських жертв на Волині та українських на території південно-східної Польщі. Бо в Україні їх було більше. Однак механізми щодо українських жертв, похованих на території Польщі, подібні до тих, що існують в Україні. Тому що бюрократія не дозволяє шукати та ексгумувати жертв, тому що місцева громада не дозволяє, тому що немає свідків, тому що немає документів. Тож слова, що тільки українці не хочуть допустити до пошуку чи ексгумації жертв, не відповідають дійсності, – коментує ситуацію Петро Тима. ●

Степан МІГУС

Фото з архіву Ярослава Сломи

Трьохсотлітній філософ Кант викликав війну в Україні

Ніхто краще від росіян не знає, хто розпочав війну в Україні. До винуватця не докопалися навіть деякі українці, які вже одинадцятий рік зазнають наслідків московської агресії. У всьому звинувачують, наприклад, «духа винного», а якщо точніше – путіна. Тим часом антон аліханов, коли ще був губернатором Крулевець, з війною в Україні прямо пов'язав не кого іншого, як німецького філософа Іммануїла Канта, який народився понад... триста років тому.

Як повідомляє сайт «Медуза», відповідну заяву про це 38-річний уже колишній крулевецький губернатор висловив на з'їзді російського товариства політологів:

«Так, це, звичайно, певна провокація з мого боку. Проте мені хочеться показати, що Іммануїл Кант, який народився тут майже 300 років тому, має майже пряме відношення до того глобального хаосу, глобального періодичного світу, з яким ми зараз стикаємося. Більше того, він має пряме відношення до військового конфлікту в Україні».

За словами російського політика, Іммануїл Кант поклав початок німецькій класичній філософії, «прокачав німецьку волю, одночасно відрізвавши її від вищих цінностей».

Водночас путін називає Канта, який народився в Кенігсберзі (нині – Крулевець), своїм улюбленим філософом, забороняє його критикувати та наказує називати російським. Отже, крулевецький ексгубернатор повинен почати боятися. На слова росіянина одразу різко відреагував канцлер Німеччини Олаф Шольц. На його думку, ідеї Канта про права людини й людську гідність, а також його думки про війну й мир не можуть поєднуватися з тим, що практикує путін у своїй країні. Політик додає, що, нападши на Україну, «путін не має жодного права посилається на Канта. Проте режим путіна, як і раніше, намагається привласнити Канта та його роботи майже за будь-яку ціну», – сказав він газеті «Zeit». Як зауважує

Відкриття пам'ятника Канту в Голдапі

канцлер, агресивна війна путіна суперечить усім фундаментальним твердженням Канта.

Філософію Канта, за даними «Вікіпедії», фахівці поділяють на два періоди: докритичний (до початку 70-х років XVIII ст.) і критичний, коли Кант розпочав досліджувати обмеження розуму. Результати своїх досліджень він виклав у відомих працях: «Критика чистого розуму», «Критика практичного розуму», «Любов – основа всього» і багатьох інших. Кант – філософ суперечливий, непослідовний. Так його оцінюють фахівці у всьому світі. З одного боку, він глибокий науковець-природодослідник, котрий здійснив низку важливих відкриттів, був близький до матеріалізму. З іншого боку – вважається родоначальником класичного агностицизму, фактично ставши на шлях заперечення пізнання.

Іммануїл Кант народився 24 квітня 1724 року в Кенігсберзі й там же помер 12 лютого 1804-го.

– До сьогодні у Крулевці ще зберігається його дім, хоч й у поганому стані, – каже голова Комісії національних меншин сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства Ярослав Слома, один з ініціаторів відзначення ювілеїв життя та смерті цього німецького філософа.

– Він бував і на сьогоднішніх територіях нашого воєводства, хоч про нього пишуть, що не любив виїжджати зі свого Кенігсберга. Тим часом навідувався до Голдапи, вчителював у Ярнгольтові, бував у Браневі. Ми, вшановуючи пам'ять філософа, поставили йому пам'ятник в Голдапі, а на осінь готуємось відзначити 300-ту річницю його

народження і 220-ту смерті. Хоча філософ такий «улюбленець» путіна, та про відзначення цих ювілеїв хоча б у Крулевці якось не чути, – зазначає Ярослав Слома.

Тепер залишається тільки чекати чергових звинувачень. Передусім винуватцем може стати монгольський предок путлера Чингісхан, а там – ще цілий ряд його предків.

Хоча вже минув час від того, як автор надіслав текст до редакції, ми вирішили опублікувати ці матеріали після канікул, ближче до 17 вересня. Для поляків дата 17 вересня 1939 року чітко асоціюється з радянською агресією проти Польщі. ●

Свято в Журавцях на Томашівщині

21 вересня об 11:00 відбудуться святкові заходи в Журавцях (Люблінське воєводство). У межах святкування проведуть літургію в місцевій святині – колишній греко-католицькій церкві Воздвиження Чесного Хреста, а після відслужать панахиду на кладовищах.

Журавці – це село в Томашівському повіті. До війни в ньому мешкало понад дві тисячі українців. Пізніше частину мешканців депортували в Україну. У 1947 році під час акції «Вісла» тих, хто залишився, вивезли на північні землі Польщі.

Під кінець вересня кожного року сюди приїжджають колишні жителі Журавців та їхні нащадки (переважно з Мазурів та Львівщини), аби раз на рік помолитися в рідній церкві та відвідати своє село. У 2012 році вони відзначали 100-ліття місцевої святині.

До свята проведуть також прибирання кладовищ. Про це роками дбає Мирослава Джурко, багаторічна організаторка поїздок до Журавців, батько якої походить із цього села.

Книга українського автора опинилася у фіналі Літературної премії «Ангелус»

«Сірі бджоли» українського письменника Андрія Куркова – одна з книг, що увійшли до списку цьогорічних фіналістів Літературної нагороди «Ангелус». Журі конкурсу оприлюднило на своєму сайті список семи фіналістів 5 вересня. Крім українця, до переліку потрапили також книги двох авторів із Польщі та по одному з Молдавії, Румунії, Угорщини та Австрії.

Роман Андрія Куркова «Сірі бджоли» розповідає історію жителів села Мала Староградівка, яке розташоване в так званій сірій зоні на сході України. У селі залишилося жити лише двоє осіб – пенсіонер сорока дев'яти років Сергій і його колишній однокласник Пашка. Вони, маючи абсолютну протилежні погляди на життя, змушені миритися, хоча до одного заходять у гості українські військові, а до іншого – сепаратисти. Головна турбота Сергія: як і куди з настанням весни відвезти далі від війни свою пасіку – усі шість вуликів. Зібравшись у дорогу, бджоляр і сам поки не уявляє, які випробування чекають на нього і його бджіл. Після не зовсім вдалої зупинки біля Запоріжжя він вирішує їхати зі своїм господарством до Криму, де мешкає татарин, з яким головний герой познайомився понад двадцять років тому на з'їзді бджолярів.

Переможець премії «Ангелус» оголосять 19 жовтня. Серед українських авторів, які у минулому ставали лауреатами цієї літературної нагороди, – Юрій Андрухович, Оксана Забужко, Сергій Жадан та Катерина Бабкіна.

Записано матеріал до «Музичної антології Надсяння»

25 серпня в Перемишлі відбувся запис матеріалу для подвійного альбому «Музична антологія Надсяння». У за-

писі однієї з двох платівок брали участь гурти «Крайка», «Краєчка», «Граї Бери», а також діти, які щотижня приходять на майстер-класи зі співу в Народному домі. Заняття проводять як частину програми Центру традиційної музики й танцю. Другий альбом міститиме архівні записи, зібрані авторами проєкту, а також надані з приватних архівів представників української громади в Польщі.

Вихід подвійного альбому запланований на листопад.

Увесь проєкт здійснюється завдяки співпраці з Національним інститутом музики й танцю (NIMiT) у рамках програми «Традиційна музика – фонографічні публікації».

Крім фінансування від Інституту, проєкт також потребує власного внеску. Він не маленький, бо власні кошти мають становити 15 тисяч злотих.

Якщо хтось бажає підтримати вихід цієї першої в історії музичної антології, що міститиме лише музику Надсяння, може сплатити пожертви на банківський рахунок Об'єднання українців у Польщі в Перемишлі:

Związek Ukraińców w Polsce Oddział w Przemyślu
76 1240 2568 1111 0010 9837 720

додавши позначення (tytułem): Wydanie płyty.

Фото Павла Лози

Дискусія про роль громадянського суспільства супроти російської агресії

23 серпня в Перемишлі відбулася розмова про стійкість громадянського суспільства під час війни. У рамках заходу було презентовано історію Народного дому в Перемишлі, яку представив голова Перемиського відділу ОУП Ігор Горків. Також досвідом роботи для України під час війни поділилися активісти польсько-німецько-українського проєкту «PALANYCIA». На прикладі ініціативи «Пам'ятай» учасники дізналися, зокрема, наскільки важливою є сила окремих історій для посилення суспільного усвідомлення загроз, котрі несуть екстремістські ідеології. Теж відбулася панельна дискусія «Роль громадянського суспільства супроти російської агресії», де, серед інших, узяли участь Уршуля Бійош з варшавської організації «European Network Resilience and Solidarity», Агнешка Бук – почесна консулка Федеративної Республіки Німеччини в Ряшеві, Кася Комар-Мацинська з українського Народного дому в Перемишлі, Тім Бохсе з асоціації «KURVE Wustrov e.V.», Марцін Пйотровський з фундації «Фольковісько».

Дату проведення події в НД організатори обрали не випадково, адже 23 серпня відзначають Європейський день пам'яті жертв тоталітарних режимів.

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

Валерій МАЙДАНЮК,
політолог

Дилема легітимності

В українському суспільстві й на Заході вибудувався панівний консенсус про легітимність перебування Зеленського на посаді з огляду на воєнний стан, але ніхто не знає, що робити, якщо війна затягнеться ще на декілька років. Є імовірність, що 2025 рік може бути останнім роком продовженої легітимності.

Після 21 травня почався шостий рік президентства Володимира Зеленського, котрий, попри російські заяви про «нелегітимність», залишається законним президентом до нових післявоєнних виборів. Спроби рф розхитати Україну темою нелегітимності президента наразі провалилися, а Захід та українське суспільство поки погодилися з необхідністю продовжити його перебування при владі. Однак такого консенсусу не буде, якщо війна затягнеться і почнеться сьомий чи восьмий рік президентства Зеленського без виборів. Труднощі з мобілізацією, корупційні скандали, подібні до тендерів «Охматдиту» та непрозорості закупівель для оборонних споруд на Харківщині, можуть посилити громадське невдоволення, яке в демократіях завжди «каналізується» через зміну влади.

На Заході до відсутності українських виборів цього року ще ставляться з розумінням, але довго не терпітимуть – власний електорат та опозиція й без того наелектризовані історіями про фінансову допомогу Україні. Окремі впливові посадовці вже вимагають українських виборів. Так, сенатор від Республіканської партії США Ліндсі Грем, висловлюючи одночасне захоплення боротьбою українців, вказав на необхідність проведення виборів навіть попри воєнний стан. «Американський народ має знати, що Україна змінилася. У минулому це була дуже корумпована країна», – заявив він. І додав, що американці пильно стежать за зброєю та коштами, які передають Україні, і наступним кроком у становленні демократії мають стати вибори. Якщо президентом США буде Трамп, такі його соратники, як Грем, лише посилять свій вплив.

Президент Парламентської асамблеї Ради Європи Тіні Кокс також наполягає, щоб Україна провела вільні й чесні вибори, навіть якщо вони будуть «неідеальними». Єврочиновник наголосив, що навіть в умовах війни та труднощів проведення голосування Україна мусить розв'язати цей виклик. За словами чиновника, є приклади інших країн, зокрема Туреччини, яка спромоглася провести вибори після руйнівного землетрусу. «Не буде жодних претензій до України, якщо вибори будуть неідеальними. Але якщо ви не проведете вибори – у всіх будуть до вас запитання. Без виборів демократія неможлива», – підкреслив Тіні Кокс.

Західні посадовці, не задумуючись, переносять на Україну досвід виборів у США 1945 року, коли на амери-

канській території не вели бойові дії та не було окупації. До того ж жодна зі світових воєн прямо не загрожувала існуванню Штатів, там не вводили воєнний стан. Хоча європейські демократії мають досвід виборчої паузи у зв'язку з війною. Так, вибори в Британії переносили під час Першої світової війни і провели їх у 1918-му замість 1916 року, а парламент працював 8 років замість 5.

Виправданням тут є те, що коаліційний уряд формували ключові партії й одна політична сила не узурпувала владу на невизначений термін. Можливо, і в Україні звернуться до цієї практики, проте тільки тоді, коли розмови про перезавантаження влади стануть особливо дошкульними. Як приклад можна застосувати недавній досвід Ізраїлю, де вибори часто переносили під час активної фази війни, але натомість формували коаліційні уряди.

Коаліційний уряд був би дешевшим варіантом, аніж вибори, котрі мають бути профінансовані з державного бюджету. А виділення кількох мільярдів під час війни на виборчу кампанію, а тим більше – на фінансування партій, спричинить глибоке народне обурення. Тож вибори можливі лише за рахунок інших коштів. Зеленський наголошував, що готовий провести їх, якщо союзники дадуть Україні 5 млрд та західних спостерігачів, зокрема й в окопах. Але республіканці в США оцінили це як нечуване нахабство.

Цілковито імовірно, що вже наступного року Банкова буде змушена або поділитися владою шляхом коаліційного уряду, або йти на нові вибори. Для «випуску пари» Офіс президента може здійснити спробу сформувати коаліційний уряд як найвигідніший для себе варіант і з погляду економії коштів, і для збереження контрольного пакета акцій у владі. Проте дуже правдоподібно, що невелика запропонована частка посад для опозиції, особливо – для партії Порошенка чи нових партійних проєктів (Притули та Залужного), при створенні коаліційного уряду не задовольнить опонентів, і ті можуть утриматися від участі в коаліції.

Усі розумітимуть, що погодитися на 1-2 міністерські портфелі зараз і бути відповідальними перед виборцями за рішення чи бездіяльність усієї вертикалі влади та Офісу президента, котрий значно впливає на ситуацію в країні, – означає достроково поховати свій рейтинг. Рациональніше для опозиційних партій було б утриматися від участі в коаліційному уряді, у якому вони не матимуть реальних важелів впливу, та дочекатися виборів, щоб з пристойним результатом формувати уряд із власної команди. Апеляції «слуг народу» до «державницьких інтересів, які мають бути вище партійної боротьби», у такому випадку будуть безуспішними, адже на третьому році війни пропонувати партійну співпрацю вже не надто етично. На коаліцію можуть погодитися дрібні партії та політики другого ешелону. Однак через відсутність великих партійних проєктів така коаліція не матиме суспільної підтримки.

Інтенсивність бойових дій та кардинальні події на фронті, такі як український прорив на Курщину чи новий контрнаступ, можуть на певний час відтягнути суспільну увагу від перезавантаження влади. Але суспільний ефект від цього триватиме місяці, а не роки. Тоді, під тиском західних партнерів, владі доведеться проводити справжні, хоч і «неідеальні вибори», з неможливістю

Верховна Рада. Фото з Вікіпедії

Валерія ГУРЖИЙ

Верховна Рада України звільнила більше половини міністрів та призначила нових

Верховна Рада України підтримала звільнення частини міністрів та віцепрем'єрки, натомість на ці посади вже призначили нових урядовців.

За кілька днів до засідання Ради голова фракції «Слуга народу» Давид Арахамія розповів, що планується замінити понад 50% уряду.

Напередодні кадрові зміни анонсував й президент України Володимир Зеленський, який наголосив на необхідності посилення деяких напрямків в уряді та Офісі президента. Також він повідомив, що Україні необхідно більше взаємодії між центральною владою та громадами, особливо під час підготовки до зимового сезону, який, за прогнозами експертів, буде важким через зруйновану росіянами енергосистему.

Окрім того, на його думку, потрібно посилити роботу з НАТО та Євросоюзом, а також в оборонному виробництві.

«Україна вже досягла значних результатів в оборонному виробництві. І це треба посилювати на всіх рівнях, зокрема так, щоб було простіше залучати інвестиції партнерів у наші стратегічні галузі промисловості», – наголосив Зеленський.

Згадав президент України й про роботу з міжнародними партнерами та захист культурної спадщини.

«Євросоюз, реальні переговори щодо членства, підготовка відповідних частин майбутньої угоди щодо членства. Це дуже чітка одночасно і юридична, і політична робота. За неї буде персональна відповідальність... Україна досягла у відносинах із партнерами – довіру до України, силу українського духу, відносини з партнерами – і ті завдання, які є перед нашою державою в протидії російській пропаганді, а також у захисті української культурної спадщини», – додав він.

Всі ці завдання постали перед новим міністрами та віцепрем'єрами.

Нові посади отримали: Ольга Стефанішина – віцепрем'єр-міністерка з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, міністерка юстиції; Олексій Кулеба – віцепрем'єр-міністр з відновлення, міністр розвитку громад та територій; Андрій Сибіга – міністр закордонних справ; Герман Сметанін – міністр з питань стратегічних галузей промисловості; Віталій Коваль – міністр аграрної політики та продовольства; Світлана Гринчук – міністерка захисту довкілля та природних ресурсів; Микола Точицький – міністр культури та стратегічних комунікацій; Наталія Калмикова – міністерка у справах ветеранів; Матвій Бідний – міністр молоді та спорту.

До імені Андрія Сибіги варто додати, що його знають у Варшаві. Дипломат двічі був з дипломатичною місією в столиці Польщі. У 1998-2002 роках був першим секретарем Посольства України у Варшаві, натомість у 2008-2012 роках – радником-посланником Посольства.

Перед цим Рада звільнила: Ірину Верещук з посади віцепрем'єр-міністерки, міністерки з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України; Дениса Малюську з посади міністра юстиції, Дмитра Кулебу з посади міністра закордонних справ, Олександра Камишіна з посади міністра з питань стратегічних галузей промисловості України, Руслана Стрільця з посади міністра захисту довкілля та природних ресурсів України.

Ольга Стефанішина.
Фото з фейсбук-сторінки

Андрій Сибіга.
Фото з фейсбук-сторінки

→ проголосувати мільйонам біженців та мешканцям фронтних територій.

Активні переговори за участі Угорщини та Китаю, імовірність перемоги Дональда Трампа свідчать про пошуки сценарію замороження конфлікту з мінімально можливими для України втратами. Заяви Зеленського про другий Саміт миру за участі росії в листопаді слід вважати чітким сигналом. «У нас багато поранених, вбитих як військових, так і цивільних. Тож ми не хочемо, аби ця війна тривала роками. Тому маємо підготувати цей план і покласти його на стіл переговорів на другому Саміті миру», – зазначив Зеленський. У такому випадку парла-

ментські та президентські вибори в Україні можуть відбутися вже у 2025 році.

Але певні успіхи на фронті, як Курська операція, або вищі, ніж у Трампа, рейтинги Камали Гарріс можуть загальмувати розмови про вибори та втрату легітимності. Ситуацію урівноважує й особистий рейтинг президента, котрий залишається найпопулярнішим політиком в Україні. Тим часом перезавантаження влади в наступному році буде «позитивним сценарієм» лише за умови, якщо ситуація на фронті та геополітична кон'юнктура у світі не погіршиться й усім буде не до виборів в Україні. ●

Валерія ГУРЖИЙ

Внаслідок російської атаки по Полтаві, Львову та Сумах загинуло більше 60 людей

Кривавий тиждень в Україні

З початку тижня росіяни масово атакують Україну ракетами, дронами та КАБами. Робота ППО спостерігається у багатьох регіонах. Сили повітряної оборони збивають більшість повітряних цілей, які росія запускає по мирних містах, переважно вночі, але, на жаль, протягом тижня були удари по містах, внаслідок чого є багато загиблих та поранених.

ПОЛТАВА

Ракетний удар по Полтаві. Фото: МВС

3 вересня росіяни вдарили двома балістичними ракетами по військовому Інституту зв'язку у Полтаві, тоді загинуло 55 людей, а ще 328 – отримали поранення. Також внаслідок удару зруйновано 6-поверхову будівлю закладу.

Після удару Сухопутні війська України оголосили про початок розслідування. Вони перевіряють «чи було зроблено достатньо, аби убезпечити життя і здоров'я військовослужбовців на об'єкті. І щоб з'ясувати, чи належно здійснювалося керівництво закладом в умовах постійної ракетної загрози противника».

У командуванні також додали, що «заходи щодо убезпечення особового складу на об'єктах будуть посилені, як і вимоги до дисципліни та до командування у частинах».

Як розповів президент України Володимир Зеленський в інтерв'ю NBSNews, російська ракета долетіла за 3 хвилини, через що люди не встигли спуститися у бомбосховище.

«Зараз вважається, що багато з них були поранені чи вбиті, коли спускалися у бомбосховище, тобто люди зреагували достатньо швидко, але їм не вдалося зберегти себе», – пояснив Зеленський.

У місті 4 вересня через трагедію оголосили 3-денну жалобу.

ЛЬВІВ

Вночі на 4 вересня росія вдарила ракетами, в тому числі й «Кинджалами» та дронами по Львову. Більшість

Удар по Львівщині. Фото: ДСНС Львівщини

із запущених дронів та ракет збили сили ППО, але було й декілька влучань, внаслідок чого загинуло семеро людей, серед яких дитина, а ще поранення отримали 64 людини, серед яких 8 дітей.

Також відомо про руйнування понад десятки житлових будинків, в тому числі й щонайменше сім пам'яток, у центрі міста та біля вокзалу, три школи та дві лікарні.

Після атаки міський голова Львова Андрій Садовий розповів, що під час атаки загинула ціла родина, живим залишився лише чоловік. Він опублікував фото пари з трьома доньками.

В ніч на 6 вересня росіяни знову завдали ракетного удару по Львівщині. Через падіння уламків дрона сталася велика пожежа в селі Муроване Львівського району. На щастя, внаслідок атаки немає ні загиблих, ні травмованих.

СУМИ

Удар по Сумах. Фото: Суспільне

Пізно ввечері 3 вересня росіяни завдали авіаційного удару по Сумах та поцілили по будівлі одного з університетів. Внаслідок чого поранення отримав один чоловік, але від надання медичної допомоги відмовився. На момент удару всередині корпусу людей не було.

Місцева жителька Аліна Кривошеєва розповіла, що чула свист і вибух близько 21:30, після чого почалося сильне тремтіння землі. Удар пошкодив навчальний корпус, в якому розташована борцівська зала. ●

Павло ЛОЗА

Фото автора та зі сайту helpushelp.char

Віцепрезидентка канадсько-українського фонду відвідала Перемишль

На початку вересня російська ракета влучила в приміщення закладу освіти в Сумах, де розташований центр соціально-психологічної реабілітації дітей та дитячий будинок. – Там були діти, якими ми опікуємося, – говорить Руслана Вжесневська, віцепрезидентка канадсько-українського фонду, авторка проєкту «Приятелі дітей» (Help Us Help the Children), яка нещодавно відвідала Перемишль.

Усе почалося в 90-х, коли Руслана Вжесневська разом із чоловіком поїхала в Україну.

– Діти в будинках не мали належного догляду та дитячого молока, ліків, вітамінів. Моя одnorічна донька, яку ми удочерили з України, важила 7 кілограмів. Усі діти були в подібному недоглянутому стані, – розповідає українка з Канади, яка походить із західної Лемківщини. – Тоді ми вирішили, що треба допомогти цим українським дітям. Так народилася ідея проєкту «Help us Help». Цьогоріч у листопаді він відзначатиме 30 років.

Ініціатори проєкту почали збирати ліки та антибіотики від дружніх фармацевтичних компаній та лікарів. Також учасники фонду організували збірки одягу й іграшок. Допомогу надавали дитячим будинкам і школам-інтернатам у всіх областях України 3-4 рази на рік.

– До сьогодні ми привезли допомогу на суму приблизно 30 мільйонів доларів. Була не тільки допомога, але й створено програму, де діти та молодь могли б навчатися і розвиватися. Я переконана, що без нашої програми багато дітей після виходу з інтернату опинилися би

Руслана Вжесневська та Ігор Горків

у в'язниці, – додає Руслана Вжесневська, яка має освіту фізіотерапевта. Разом із друзями, спираючись на досвід роботи в Пласті, українці з Канади провели у 1996 році табір для дітей. На перший рік приїхало 110 учасників.

– Для дітей проводили кулінарні заняття та уроки шиття. Були й лекції з економіки, щоб діти самі розпоряджались бюджетом. А коли з'явилися комп'ютери, ми почали організовувати заняття з ІТ, – говорить українка. Вона розповідає, що одна з учасниць першого табору брала участь у цьогорічній Паралімпіаді в Парижі.

І тепер до таборів приїжджає приблизно 10 000 дітей. Їх розподіляють так, щоб в одній групі були діти зі східних і західних областей.

– Ішлося теж про їхню інтеграцію. Так всі діти вивчили українську мову, – каже Руслана Вжесневська.

Ще однією ініціативою в рамках програми «Help Us Help» стали стипендії для молоді.

– Завдяки цим стипендіям наші діти працюють програмістами. Деякі з них уже мають власні сім'ї. Сьогодні діти-сироти, якими ми опікувалися на початку 90-х, приїжджають на табори й піклуються про інших наших вихованців.

– Для мене – це радість, що не було втрачено час. Наші волонтери зробили дуже важливу роботу. Сама кажу, що сьогодні я мама не лише своїх чотирьох дітей. Я мати для тисячі наших вихованців, – сміється Руслана Вжесневська.

Зараз, за оцінками авторів проєкту, в Україні в 750 дитячих будинках та інших соціальних інституціях проживає 100 тисяч дітей. Це число не охоплює осіб, переміщених через повномасштабне вторгнення росії в Україну. За статистикою організації, лише 8 тисяч із них є справжніми сиротами, решта – соціальні сироти, тобто опікуни не в змозі про них подбати. Щороку в систему дитячих будинків потрапляє в середньому 250 дітей, що становить значно більшу кількість, ніж тих, хто з них виходить. На жаль, 20% дітей після виходу з інтернатів потрапляють до в'язниці. 10% намагаються або вчиняють самогубство. Менше ніж 1% потрапляють до університету.

– Сьогодні в ЗСУ служать наші перші вихованці та учасники таборів. На жаль, бувають і випадки, коли замість того, щоб поїхати на весілля своїх підопічних, я їду на їхній похорон. Дехто створив свої сім'ї, а тепер вони гинуть на фронті – і сиротами стають їхні діти. Це прикре. Проте діти, чиї батьки загинули на війні, мають інші психологічні проблеми, ніж ті, у кого не було сім'ї та любові, – каже Руслана Вжесневська і додає, що зараз фонд організовує для таких дітей табори. ●

Анна ВІННИЦЬКА

Фото авторки статті

Циганський музичний театр «ТЕРНО»

Зустріч на стику культур

Циганський музичний театр «ТЕРНО» з Гожова-Великопольського представляв ромську культуру, ансамбль пісні й танцю «Сераковице» із Сераковиць – кашубську, тим часом ольштинський ансамбль «The Ukrainian Folk», кошалінські колектив «ЗаЖиве» та дитячий хор «Первоцвіт» – українську. Саме багатокультурність є тим, що вже дев'ятнадцять років незмінно приваблює публіку фестивалю «Зустрічі культур» і становить винятковість цього заходу.

Присутність на події різних національних та етнічних спільнот стає запорукою, що вона зацікавить не лише представників однієї меншини, а й решту мешканців міста. Це безперечно «додана вартість» цього заходу. Ми

не повинні закриватися лише у своєму середовищі. Варто знаходити спільну мову з поляками та представниками інших національностей міста. Роздивляючись глядачів, я б сказала, що, особливо на початку заходу, поляків було більше за українців. Серед них помітила насамперед тих, хто зазвичай відвідує наші події.

– Польща, зокрема околиці Кошаліна, – багаті на національні та етнічні меншини, й тому тішимося, що тут відбувається не просто культурний обмін, а міжлюдський. І тому такі зустрічі є дуже потрібні, – каже Мануель Дембіцький, син Едварда Дембіцького, чи не найбільш відомого сьогодні рома. Едвард Дембіцький – поет, акордеоніст, автор і композитор музичних творів, співавтор кіносценаріїв і музики до фільмів, творець понад 200 пісень. Сімдесят років тому він закрив у Гожові-Великопольському Циганський музичний театр «ТЕРНО», з яким до Кошаліна приїхав його син Мануель, нинішній керівник гурту. А ще – тіткою Едварда Дембіцького була Папуша (справжнє ім'я – Броніслава Вайс), котра значиться серед перших ромських поеток. Такі знайомства збагачують та відкривають нас до інших культур.

– Вчора (за день до «Зустрічей культур» – прим. авт.) у Гожові ми завершили XXXVI Міжнародні зустрічі циганських колективів ROMANE DYVESA – один із найстаріших циганських фестивалів у світі. На нього теж запрошуємо учасни-

ків інших національностей, бо вони нам близькі, й усі ми – як одна велика родина, – каже Мануель Дембіцький.

За словами Романа Біласа, голови Кошалінського відділу ОУП, головного організатора заходу, найбільшою цінністю зустрічей є можливість пізнати багаті традиції та культуру національних і етнічних меншин, котрі населяють наш регіон.

– Кошалін та регіон Середнього Помор'я потребує таких заходів, тому що сюди кожен звідкись приїхав. Усі ми сюди прибули після 1945 року, зокрема з Великопольщі, України, Білорусі, чи були депортовані під час акції «Вісла». Саме історія кожного з нас призводить до того, що ми хочемо тут бути разом, – наголосив Роман Білас. А Мирослав Скірка, голова ОУП, додав:

– Такі зустрічі, як сьогоднішній захід, допомагають полякам та українцям будувати спільноту культури, традицій та інтересів, які становитимуть також наше спільне майбутнє. Тут кожен відчуває, що добре бути разом попри те, що ми різні. Однак саме ця різноманітність нас збагачує.

Подія відбулась під почесним патронатом мера міста Кошалін, котрого під час фестивалю представляв віце-мер Себастьян Талай.

– Ми зібралися в центрі Кошаліна. Наше місто толерантне й відкрите до різноманітності, зокрема національних та етнічних меншин, – наголосив, відкриваючи захід, віце-мер. І самим учасникам свята сподобалась насамперед ця різноманітність та краса кожної з культур, яку з гордістю представляють чергові покоління артистів.

Під час заходу можна було ознайомитися з матеріальною культурою національних та етнічних меншин. Як і щороку, були представлені стенди з українським народним одягом, художніми виробами, що ілюструють культуру й ремесла як національних та етнічних меншин, так і польські. Їх створили та виставили мешканці Кошаліна та регіону. Проведено теж аукціон серед лотів, привезених парамедиками Воєводської служби швидкої допомоги в Колобжегу. Від початку війни в Україні працівники медичної служби допомагають тим, хто цього потребує. Захід же організував Кошалінський відділ Об'єднання українців у Польщі у співпраці з Кашубсько-Поморським об'єднанням (відділ у Кошаліні), Суспільно-культурним товариством німецької меншини «Померанія» у Кошаліні та Ромським освітньо-інтеграційним фондом FREIDA. ●

Анна ВІННИЦЬКА

Фото надав Томаш Косек

Гурт «Вернигора» у Білому Борі

Здається, про такий концерт Дарія Косек – харизматична вокалістка гурту «Вернигора» – навіть не мріяла та, як сама зізналася, дуже переживала за виступ. Нічого дивного, бо Дарія Косек (з дому Миц), будучи родом із Білого Бору, уперше разом з гуртом виступала перед своєю родиною та знайомими. А концерт виявився сповненим емоціями та відчуттями – численна публіка, котра зібралася в греко-католицькій церкві, оваціями вітала пісні у виконанні колективу. Були й приховані сльози, особливо коли Дарія виконала композицію «Журба» – пісню-маніфест незгоди з тим, що відбувається в Україні.

Пишу ці слова, а днем раніше росія атакувала Львів, де 7 вересня вокалістка мала виступити вперше. Це мав бути й перший виступ гурту в Україні. Унаслідок удару у Львові загинуло семеро людей, серед яких – діти, 64 постраждало. А Львів та Сянік, у якому зараз живе Дарія, розділяє всього неповних 170 кілометрів. Гурт до Львова таки поїхав і дав свій перший концерт в Україні.

У Білому Борі гурт «Вернигора» також виступив уперше і зачарував як українців, так і поляків, яких на концерт прийшло багато. Цього дня було й немало приїжджих. Відчувалось, що вони вже знайомі з музикою гурту. Під час концерту не було випадкових осіб, які часом приходять на такі заходи, а на закінчення швидко покидають зал. Ні, тут після завершення люди далі сиділи в задумі на своїх місцях, перебуваючи під враженням виступу «Вернигори», що відновлює бойківський голос Бескидів. Оживляє голос наших предків, оскільки багато переселенців акції «Вісла», які нині живуть у Білому Борі та околицях, – родом із Бойківщини. У репертуарі гурту також є лемківські пісні. 2021 року артистів було нагороджено першою відзнакою Конкурсу фолькової музики «Нова традиція» та спеціальною нагородою Другої програми Польського радіо. Колектив також здобув у 2020 році відзнаку публіки під час фестивалю «Mikołajki Folkowe».

«Вернигора» намагається зберегти мелодику співаних пісень незмінною, але пропонує новий інструментальний пласт. Музиканти використовують традиційні та історичні інструменти, надаючи їм сучасного звучання. Деякі пісні гурт узяв із багатотомного видання Кольберга, а інші – записав від колишніх мешканців Бескидів, котрі зараз мешкають також в околицях Білого Бору. ●

Григорій СПОДАРИК

Фото автора статті

XXIV Народні гуляння в Асунах

– Сьогодні в Асунах відзначаємо багатство української культури. Але також як поляки, так і українці, ми просто насолоджуємося сусідством і дружбою, – сказала Марта Камінська, вїт гміни Барцяни, відкриваючи 30 серпня 24-ту «Асуняду». Співорганізаторами заходу виступили гміна Барцяни, Гмінний будинок культури в Барцянах та Ольштинський відділ Об'єднання українців у Польщі.

Степан Мігус, Віктор Марек Лейк, Марта Камінська

Фестиваль традиційно присвячено Дню Незалежності України. Він також має на меті підтримувати національну ідентичність місцевих українців, предків яких депортували сюди в 1947 році внаслідок акції «Вісла». На прохання вїта зібрані хвилиною мовчання вшанували пам'ять жертв, загиблих унаслідок агресії російських терористів в Україні, та згадали лїдерів української громади в регіоні – Мирона Сича та Антіна Старуха. Присутніх привітав також голова Ольштинського відділу ОУП Степан Мігус. Він наголосив, що понад два роки триває повномасштабна війна, спрямована на винищення росією українського народу. Голова зауважив, що на сьогодні в Україні, крім тисячі вбитих москвою, є також 140 тисяч зниклих безвісти, зокрема понад 2 тисячі дітей.

– Дякуючи всім, хто допомагає Україні, хочу попросити вас про продовження. Пам'ятаймо: якщо українська держава не стримає цього страшного ворога, він прийде й до Польщі, зокрема на цю землю, куди йому від кордону – дуже близько. Будьмо разом з Україною! – закликав Степан Мігус.

Він зауважив також, що такі заходи, як «Асуняда», мають демонструвати українську присутність і незнищенність українського мистецтва. Голова Ольштинського відділу подякував за підтримку представникам місцевої та регіональної влади. Довголітньому уповноваженому маршалка у справах нацменшин Вікторові Мареку Лейкові, який вийшов на пенсію, Степан Мігус висловив подяку окремо, вручивши у подарунок картину. У словах вдячності було згадано партнерське ставлення до місцевих українців, завдяки чому вони могли почуватися повноправними громадянами держави й мешканцями Вармінсько-Мазурського воєводства. Вітального листа до організаторів надіслала членкиня управи Вармінсько-Мазурського воєводства Сильвія Яскульська та члени філії Українського народного об'єднання «Торонто-Захід».

У музичній програмі цьогорічної «Асуняди» можна було почути, зокрема, молодь та ансамбль «Барті», які діють при Барцяньському будинку культури. Варто зауважити, що «Барті» спеціально до заходу вивчили український репертуар. До того ж у складі ансамблю виступають активні представники місцевої української громади, серед котрих – Ліда Лойко. Вона очолює барцяньські Гмінну раду сеньйорів та Університет третього віку. Традиційно глядачі в Асунах мають змогу зустрітися з виконавцями з України. Цього разу це були Василь Чепелюк, Микола Гнатюк та гурт «Нота Нео». Під час заходу можна було придбати українські вишиванки та ремісничі вироби. «Асуняда» традиційно завершилася танцювальною забавою з живою музикою у виконанні представників української громади із сусіднього Венгожева. Учасники заходу могли теж побачити майже відремонтовану сільську світлицю, яка служить і місцевим українцям. Вїт Марта Камінська запевнила, що після завершення додаткових робіт, призначених реставратором, будівля незабаром буде готова до урочистого відкриття. Також у результаті нещодавно прийнятої постанови Ради гміни Барцяни почнеться ремонт асунського храму – давнього євангелістського костелу, а тепер – греко-католицької церкви. За піклування про історичні споруди в Асунах місцевим українцям та самоврядуванню дякував Віктор Марек Лейк, який є представником спільноти євангелістів. ●

Григорій СПОДАРИК

Фото надані сайтом Goldap.info

XIII Барви української культури в Банях-Мазурських

Цьогорічні Барви української культури в Банях-Мазурських проходили 24 серпня, у День Незалежності України, якому вони присвячуються. Організатором заходу був бані-мазурський гурток Об'єднання українців у Польщі та місцевий Гмінний осередок культури й промоції.

Євген Нога

З огляду на характер свята організатори традиційно подбали не лише про розважальну, але й патріотичну програму. Цей компонент став можливим хоча б завдяки Вікторії Нозі та Ігореві Гайдашеві. Молодий дует виконавців із Бань-Мазурських та Венґожева переспівав пісню відомого гурту Kozak System «Українське сонце». І, мабуть, у жодного присутнього не залишилось

сумнівів, що винуватцям українського горя й смертей не буде пробачено.

– Найважливіше, щоб ми всі були разом, бо тоді ніхто нас не поборе, – говорив голова бані-мазурського гуртка ОУП Євген Нога про своє розуміння суті Дня Незалежності.

У рамках заходу можна було побачити фотографічні свідчення акцій допомоги Клубу українських байкерів і фонду «Серця разом». Вони теж збирали чергові пожертви на підтримку України та роздавали українські прапори. Організатори «Барв» подбали й про стенди з українською кухнею, вишиванками та розвагами для дітей. Охочі могли подивитися виставку предметів щоденного вжитку, якими користувалися предки місцевих українців.

На бані-мазурській сцені свою майстерність презентувало майже 80 артистів з України та Польщі, зокрема біженці, які опинилися в цьому регіоні. Окрім уже згада-

них, серед виконавців були гурт «Вишиванка», сім'я Русинів зі Львова, Юрій Музиченко із Сарнів, Дмитро Соколов із Полтави, хор «Кринос», ансамбль «Надія», дитячий колектив із Бань-Мазурських та ансамбль «Тенча». Вечірній концерт відкрив гурт «The Ukrainian Folk», а завершив «Гаразд». Почесними гостями заходу стали війт Бань-Мазурських Лукаш Кулісь, голдапський староста Кшиштоф Казанецький та віцестароста Мажанна Вардзеєвська, депутатка Анна Войцеховська, заступник голови Вармінсько-Мазурського сеймику Збішко Гомза, голова Комісії нацменшин сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства Ярослав Слома, уповноважений воєводи у справах літніх осіб і нацменшин Пйотр Бачевський та інші. Як завжди, влучний коментар виголосив Ярослав Слома. Він нагадав, що війна росії проти України триває вже десять років, а її результат має значення й для Польщі.

– Польський політичний клас добре розумів і розуміє, що, доки існує незалежна Україна, у нашій частині світу не відродиться російська імперія, як би її не називали – російська, радянська чи путінська. Тому ми чітко маємо говорити: «Підтримуємо Україну, бо вона бореться також у нашому інтересі, за наш суверенітет і незалежність. Кожен, хто діє проти України і говорить, що це не наша війна, той є голосом путіна в нашій хаті», – говорив Ярослав Слома. Він ствердив також, що путін із перемоги над Україною хотів би зробити засіб для відтворення зони російських впливів, у яких до демократичних перетворень перебувала також Польща.

«Своєю присутністю ви висловили солідарність з українським народом, що воює. Ви теж довели, що вам не байдужі справи української меншини», – написав у офіційному зверненні Євген Нога, дякуючи представникам різних рівнів влади за підтримку, зокрема фінансову. Він подякував членам громади, які відповідали за технічні питання, пов'язані з організацією заходу. За словами голови, усе це є поштовхом для проведення наступних бані-мазурських Барв української культури. ●

Олександр ЛЮБЧИЧ

Втрачений і здобутий час Йосипа Сліпого

У ясний день 14 червня 1968 року на летовищі канадського міста Торонто було гамірно й весело. Щебетали гарненькі дівчатка й хлопчики в українському національному одязі, привертати до себе погляд стрункі ряди юнаків у пластовій уніформі, статечні чоловіки та жінки із букетами квітів, розстелена червона дорожка. Так зустрічали лише коронованих осіб, глав держав і урядів. Сьогодні мав прилетіти чоловік, котрий «важив» не менше, ніж відомі політики. «Патріархом наших душ і сердець» назвали його, коли літак уже сів на злітно-посадковій смугі летовища. І він заслужив на це. Глава українських греко-католиків, кардинал Йосип Сліпий прожив довге й складне життя, де були і великі втрати, і не менш великі здобутки. Щоб дізнатися про це або нагадати тим, хто про нього вже знає, ми поринемо в більш далеке минуле.

Час світлого дитинства й формування особистості

17 лютого 1892 року в селі Заздрість на Тернопільщині у родині селянина Івана Коберницького та його дружини Анастасії Дичковської з'явився хлопчик. «Заздрити» було чому, бо родина віруюча та працелюбна мала не лише кошати, а й восьмеро дітей; остання, народжена у цей день, дитина отримала ім'я Йосип. Біблійне ім'я не врятувало його від тяжких випробувань у майбутньому, але шлях свій він пройшов мужньо, без стогнань, під прізвиськом одного із предків, осліпленого за підтримку «зрадника» Мазепи.

Хлопчик був упертий, у хорошому розумінні цього слова, працелюбний і цілеспрямований. Він добре вчився у місцевій школі, потім так само – у Тернопільській українській гімназії, яку закінчив 1911 року з відзнакою. Під час навчання відвідав Карпати та познайомився з життям гуцулів, котрі справили на нього велике враження. Йосип привернув увагу і митрополита Андрея Шептицького, котрий, угледівши його кмітливості, узяв під свою опіку. Хлопець ще не знав, чим зайнятися – наукою чи священницькою практикою, тому запитав про це самого Шептицького. Останній розвіяв сумніви юнака, сказавши, що наука «не є в

контрасті з тайною священства». Отже, у 1911 році Йосип вступає до греко-католицької духовної семінарії, а вже наступного року, як здібного студента, його відправляють до Інсбруку в Австрії, де він навчається на теологічному і філософському факультетах. У цей же період, у вересні 1917 року, Шептицький висвятив свого підопічного на священника. Протягом 1920-1922 років Йосип продовжив навчання у католицьких університетах Риму, писав статті, наукові праці, друкувався у католицьких і протестантських виданнях. Вивчав іноземні мови, з яких поглиблено знав шість європейських, а ще – давньогрецьку й латинь. В останній рік перебування у «вічному місті» захистив дисертацію на звання «magister aggregatus», що дорівнювало науковому званню «приват-доцента». У серпні 1922 року повернувся до Львова з таким ґрунтовним багажем знань, який мало хто мав. Було йому тоді лише тридцять років.

Викладацька і духовна діяльність у Львові

Львів славився освіченими людьми, був центром високої духовності й культури. Тут отець Йосип відразу ж знайшов собі місце: як доктор теології і філософії почав працювати на посаді професора догматики Львівської духовної семінарії. Водночас займався видавничою та просвітницькою діяльністю. 3 вересня 1922 року розпочав видання квартальника «Богословія» і до 1939 року був його постійним редактором. Став співзасновником Львівського богословського наукового товариства, згуртувавши навколо себе інших дослідників та науковців. У 1925 році Шептицький призначив його ректором та деканом богословського факультету семінарії. Це дало поштовх подальшій викладацькій та видавничій справі Йосипа Сліпого. Зокрема, він започаткував видання «Аскетичної бібліотеки», котра мала служити вихованню християн, і особливо майбутніх священників. Далі став видавати серію монографій, присвячену визначним діячам церкви, працював над розробкою «Статуту Богословської академії», а 14 квітня 1929 року був призначений її ректором.

Наступне, повоєнне десятиліття стало надзвичайно плідним. 6 жовтня 1929 року Йосип Сліпий виступив зі своєю програмною доповіддю «Значення і устрій Академії». Потім став ініціатором створення студентського товариства «Обнова» та Українського католицького союзу. Організував видання тижневика «Мета», «Христос – наша сила» та літературно-наукового щомісячного журналу «Дзвони», постійно опікувався їхнім фінансуванням. Відкрив філософський факультет і Музей релігійних старожитностей при академії. Писав і друкував праці на теологічні, філософські, літературні та історичні теми. Його діяльність помітили теж науковці Львова, обравши Йосипа Сліпого 17 лютого 1930 року дійсним членом Наукового товариства імені Т. Шевченка. Ректор Богословської академії переймався не тільки внутрішнім життям свого закладу чи міста, а й цікавився, чим живе світ. Насамперед його вабили місця, пов'язані із земним життям і діяльністю Ісуса Христа. У 1934 році Йосип Сліпий здійснив поїздку до Святої землі. Наступного року відвідав найбагатшу країну континенту – Велику Британію. Своїми враженнями від поїздок поділювався в надрукованих спогадах. Така бурхлива й плідна діяльність отця Йосипа тривала, аж поки її не обірвала війна.

Життя у воєнні роки: під окупацією і страхом смерті

1 вересня 1939 року розпочалося бомбардування польських міст. 14 вересня однією з бомб було зруйновано семінарську церкву Святого Духа, бібліотеку й архів. При-

Йосип Сліпий і учні Малої семінарії у Римі. Фото – із сайту Укрінформ

Йосип Сліпий із пластунами під час їхнього таборування, Іст-Четгем, 1968 рік. Фото – із сайту Історія Пласту – 100 Кроків

пинили свою діяльність Богословська академія і Духовна семінарія, а будівлю останньої перетворили на гуртожиток для студентів. Ректор і частина викладачів переселяються на Святоюрську гору. Митрополит Андрей Шептицький, який уже довгий час пересувався на візку, дійшов висновку, що потрібно розв'язати питання правонаступництва УГКЦ. 22 грудня, таємно від усіх, у палатах митрополита відбувається обряд хіротонії (висвячення – прим. авт.) Йосипа Сліпого на архієпископа Серрейського із правом наслідування Галицької митрополії. Водночас, із благословення папи Пія XII, він був призначений екзархом Східної України. Правонаступник глави УГКЦ чудово розумів, яка важка доба починається. «У час гоніння свячення не є честю, – згадував він пізніше. – А в певній мірі тягарем». Майже дворічне перебування під радянською окупацією було нелегким, а 22 червня 1941 року співробітники НКВС (Народного комісаріату внутрішніх справ) ледве не розстріляли Йосипа Сліпого та інших працівників митрополії. Не зробили це, бо рятували власне життя, адже на п'яти їм уже наступали німецькі війська.

При німецькій окупації становище трохи покращилось. Командування німців дозволило відновити діяльність Богословської академії та Богословського наукового товариства. У 1942 році Йосип Сліпий випустив останнє число журналу «Богословія», а в грудні 1943 року відзначив 300-ліття беатифікації (зарахування до лику блаженних – прим. авт.) єпископа Йосафата (Кунцевича), розірваного натовпом божевільних фанатиків. 1 листопада 1944 року помер Андрей Шептицький, і Йосип Сліпий вступив у права митрополита. На той час Львів уже був зайнятий радянськими військами. Новий митрополит намагається добитися визнання УГКЦ на державному рівні. Він відправляє до Москви делегацію з грішми для поранених, а заодно з'ясувати питання щодо реєстрування греко-католицької церкви у новій державі. Йосип Сліпий ще не знає, що доля, його власна й очолюваної ним Церкви, уже вирішена.

Найтяжчий, темний час: арешт і ув'язнення

Арешт і позбавлення свободи – найтяжча подія в житті будь-якої людини, а коли це відбувається в тоталітарній державі та розтягується на довгі роки, – це жахливо! Йосип Сліпий був заарештований 11 квітня 1945 року. Разом із ним за грати кинули декількох греко-католицьких ієрархів. Спочатку священник перебував у Львові, а потім його перевезли до Києва. Слідчі схилили Йосипа Сліпого зректися своєї Церкви та перейти у православ'я, обіцяючи йому за

це високу посаду митрополита київського. «Але я рішуче відмовився», – говорить у своїх спогадах глава УГКЦ. «Відмова» ця дорого йому коштувала: у 1946 році Військовий трибунал Києва звинуватив Йосипа Сліпого у «ворожій діяльності проти УРСР та співпраці з німецько-фашистськими окупантами», позбавивши волі на 8 років. Але це ще не все – протягом усієї так званої «відлиги», коли багатьох випускали з в'язниць і таборів, йому продовжували термін ув'язнення, розтягнувши цей час до 18 років. Священник відбував «покарання» у таборах Сибіру і Мордовії, серед бандитів, пияків, так званих «вертухаїв» (наглядачів) і різних вульгарних та цинічних типів. А вони не завжди були налаштовані нейтрально, інколи били й знущалися, наносили фізичні каліцтва та морально принижували. Потрібно мати неабияку силу волі та духу, щоб не втратити віру в кращі часи, не зламатися. У Йосипа Сліпого усе це було: він називав своїх мучителів «добрими людьми» і вірив, що вийде на свободу.

Звільнення й останні двадцять років життя

Історія нас вчить, що після періоду реакції або політичної «зими» неминуче настає потепління або «відлига». Така «відлига» розпочалася після смерті Сталіна 1953 року. Новий керівник країни Микита Хрущов очолив процес, який пізніше назвали «десталінізацією» – засудження диктатури та її методів, звільнення і реабілітація несправедливо засуджених, пом'якшення тоталітарної системи. Але таких в'язнів, як глава фактично забороненої і розпущеної Церкви Йосип Сліпий, не звільняли. Їх вважали «ворогами». Допомогла ситуація, котра склалася у світі після Карибської кризи в жовтні 1962 року. Дві видатні особистості XX століття папа римський Іоанн XXIII і президент США, католик, Джон Кеннеді звернулися до Хрущова з проханням звільнити Йосипа Сліпого. Лідерів СРСР потрібно було довести, що він піде на поліпшення стосунків із країнами Заходу. Як доказ цього 26 січня 1963 року багаторічний в'язень отримав нарешті свободу. Йосип Сліпий уважав час, проведений у радянських таборах, втраченим. Тому в останні двадцять років, намагаючись надолужити його, працював, як кажуть, не покладаючи рук. У Римі за його безпосередньої участі було збудовано собор Святої Софії, придбано і відновлено парафіяльний храм Жировицької Матері Божої для українців-католиків, засновано Український католицький університет імені святого Климента і науково-видавничу справу при ньому. Він відвідав багато країн, де жили українські емігранти, зокрема і країни Північної і Південної Америки. Йосипа Сліпого – кардинала, верховного архієпископа львівського і предстоятеля УГКЦ – вважали у Римі диваком, бо він видавав велику кількість літератури українською мовою в той час, коли діяльність греко-католиків на його батьківщині була заборонена. Але поважали всі римські понтифіки, особливо Ян Павло II, який сам жив у тоталітарній системі, тож чудово розумів, що пережив Йосип Сліпий. Після смерті останнього, 7 вересня 1984 року, прощаючись, Павло II поцілував покійному руку. Хоча й не повинен був робити цього згідно з протоколом як папа римський. Проте, як людину, його можна зрозуміти.

Через сім років після того, коли Йосип Сліпий залишив цей світ, Україна стала незалежною. Греко-католицька церква вийшла з підпілля, а прах її Пастиря (згідно із заповітом) перевезли з Риму до Львова. Для українців в усіх світах залишаються близькими слова, сказані ним: «Може, нам було б легше любити Україну, якби вона була багатою, самостійною і могутньою, але сьогодні треба й варто любити Україну, щоб вона такою стала». ●

Марко ПОСТІВ-ЯРУГА

Його Величність Юрій Новосільський

Рік 2023 присвячений, медже іншима, нашому великому Лемкови юж минул, а я пишу о Юрію Новосільським. Зову го Лемком, бо кед: *Jego ojciec był Łemkiem obrządku greckokatolickiego i pochodził z Odrzechowej w powiecie sanockim*¹, то його сын тіж ним был.

До писаня заохотил мя фільм: *Jerzy Nowosielski – prawosławny bakcyl w katolickim domu* (до якого сценарий написал Богдан Гук), та дискусия, яка завязала ся серед жмені обзирающих го ватрян. Премера мала місце 20 липця о годині 16 в хыжы за ждыньском ватрянном сценом. Вшитым присутнім фільм ся подабал и то барз, та мене сценариста унял ищы єдным – своєрідном назвом москальскої псевдоцеркви, яку комуна заступила: *tanim rosyjskim prawosławiem, hybrydą ateizmu i totalitaryzmu zaopatrzoną w trójramienny krzyż*. В дискусії спір ишол о вид національного лица Новосільского, єден професор рюк, же Новосільський не хотіл быти приписаний до жадной нації, бо од каждой юж лем крочок до нацизма. Бесідувал, же його материком было мистецтво и быти може было так (але ништо хыбаль не ма сумніву, же римо-католиком не был). Не єм такий істый, ци насправді його мистецтво не має прикмет національного лица, прецін аджи акты Новосільского мают штоси з ікони (*Монографія Незнакомой* з 1978 рока має вид ікони з клеймами, а на інших плоть жен писана єст іконографічном манером, тіло жен єст выдолжене и *przebóstwione* – але лем в очах любителів того рода образів). Новосільський аджи олійны образы творил в такий сам спосіб як ікони. Його *Місто в горах* з 1964 рока не старіє ся, было єдиним образом выставки Медженароднього Центру Культуры в Кракові (СКОП'Є. Місто, архітектура и мистецтво солідарности – 10 липця-20 жовтня 2019 р.), которого не треба было піддавати реновації. Провідник выставки твердила, же вызерат якбы Новосільський што лем знял го зо шталуг, же малювал го так як ікону. Никому з нас не треба толкувати, же материком ікони єст Східня Церков, же Юрій Ново-

Юрій Новосільський, «Акт»

сільський, яко сын Стефана Новосільского, повязаний был з Греко-католицком церквом и з Україном, адже не мож бесідувати, же Новосільський в штуці был інтернаціональным бездержавником (*bezarządowcem*).

Новосільского нигда не назвал бым бакцильом, хоц мам сьвідоміст того, же не бракує люди маючих го за

контroversийного іконографа и богослова (бо таким не єст). Слово «бакциль» підшыте єст негативныма эмоциями, та все має в собі ядро зла. Знам, бакциль в наголовку фільму бесідує, же Новосільський был «садовником», котрый красу Сходу насаджат в західній культурі, Захід «бакцилювал» красом Сходу. Новосільський, тым, што робил, ишол за думком Федора Достоевского (*Краса спасе мир*), за котром крчат неєден східний богослов и іконописець.

Православія Новосільского

Учасники дискусії нераз повтаряли слоґан о православных джерелах творчости Новосільского, же нибы то в Почайові поберал першы лекції з іконописаня. Кед бесіда о ним, яко о православным богослові и іконописцю, того мож ищы гывтнути, але не почаївскы початкы його іконописаня. Кед, аджи Новосільський почитаний єст серед православныма за богослова, то яко сучасный Оригеней. Церков Православна дуже богословских думок голошених Новосільським має за єрезь, негативні ставит ся тіж до його іконописаня.

Новосільского не лучыл бым тіж так твердо з Православном церквом, прецін то в тім середовиску має найбільше опонентів. Православны з Гайнівкы, Клейників и Орішкова одшмарили його візію розпису їхніх церков. Не бракує їх и серед латинниками, старчыт згадати, што зроблено з його іконами в Єльонках, Збилітвській Горі ци Ольшынах. Наш великий артиста повіл: *Видите Пана – (...) так єм ся наробил, жебы збільшыти молитовный задум, та на конец жытя так ся мі здає, же чысто непотрібні-м тото зробил. Для кого тото вшитко? Вірны терпят, смотрячы на мою роботу, не подабат ся ім, я ім намітую своє. Ідте Пана на Азори, найдте дакий час в році, жебы мої образы были непозаставляны! Ні – каждая оказия єст добра, жебы їх вкрыти, а то перша причаст, а то Вельканоц – якыса декорация зо стиропяну, папіроплястыка. Монахыні працюют и закрывають цілый іконографічний розпис святилиця!*²

Подібні думат Кристина Черні и пише: *найбільшы «прапорны» праці артиста днес терпят в недолі. Азори та Весола сут заграчены, позаставляны декорациями. Обрусы, вазоники, хідничкы, заслонкы, фігурочки – вшиткы тоты естетично-набожны прикрасы, без котрых нибы то Поляк не потрафит ся молити. Найбільша праця Новосільского – Тихи (Tychy) – остає нескінчена, хоцкі переховали ся проекты нерозписаной ищы части повалы. Хыбаль не мушу додавати, же єст недокінчена, бо тото, што юж єст, не сподало ся.*

На жаль, и серед греко-католиками мож найти люди, котры не розуміют мовы ікон Новосільского. Кристина Черні пише: Ікони до церкви в Байорах, нежаданы и забыты, по роках трафили до іконостасу василіян в Венгожеві (*Węgorzewo*), змінено їхні выміры. *Іконостас краківской каплиці св. Доротеї (Doroty – єст то каплиця костела св. Катерины Александрійской при улиці Августянській на Казімежу) – частинні здемонтуваныи стоїт днес в прицерковнім склепику на Вісьльній, лем там нашло ся для нього місце. Прекрасна темногранатова каплиця св. св. Бориса и Глиба, котру одвіділ Папа – стоїт днес порожня, гет на самоті, заперта аджи для туристів.*

Не знам о што ся розходило з іконами Новосільського, написаняма до Байор Малых (в Венгожеві и в Байорах од-правляют василияне), але дешто знам о Кракові. Думам, же насправді мож было найти ліпше місце для іконостасу, при котрым молили ся о. мітрат Микола Денько та краківскы греко-католики (нихто не приходить молити ся до крамниці, Ісус Христос аджи лем раз роззлостил ся - на присвятин-ных гандляри). Краківскых греко-католиків частинно мож розгрішыти, вернули до передвоєнної церкви, яка мала свій іконостас, перед котрым молил ся маленький Юрко Новосільський (може реставратор не погодил ся ставляти в церкви другого іконостасу). Новосільський ганил римо-ка-толиків, хоснуючых з передвоєнної, греко-католицької, краківської церкви (зас называной костелом св. Норберта, яким была до 1808 рока) за то, же здемонтували іконостас (знал, же тоты ікони запроектуваны сут Яном Матейком).

Зас того, што ся стало з каплицьом св. св. Бориса и Глиба греко-католики не сут винны. Просто власник камениці – Краківска Капітула Катедральна - не передолжыл Фундації св. Володимира оренды на корыстаня з поміщын камениці на Канонічній 15. Така єст правдива причина того, же ікони Новосільського трафили до темниці (номен омен в тій каплиці власник камениці хотіл зробити бюра).

Лемківскы корені

Так по правді, то Юрия Новосільського мало хто лучыт з Лемками, але праві вшыткы пишут, же його отец был Лемком, часом зовут го Українцём. Етимологія підповідат, же рід Новосільскых выводити ся може не з выше згаданой Одреховой, а з недалеких Новосільців. Кінцём XVIII столі-тя шовтысе русиньскых сіл масово змінiali назвиска, часто назва села ставала ся коренём нового, їхнього назвиска, адже прадідо Юрия правдоподібні в Новосільцях был шовтысом. Штефан Новосільський, роджений в Одреховій, мал українську національну свідомість, был вояком Українсь-кой Галицкой Армії (УГА). Воювал в ній хыбаль од 31 стич-ня 1919 аж до 1 липця 1920 рока, в його актах записано, же в тім часі не приходил до работы на колії (был желізнодоро-жником), бо пішов воювати за волю Західно-Українской Народной Республіки. Кед вернул, за кару перенесено го на стацию Краків Плашів, дякы тому молодой Юрко ріс в Кракові. Так споминат краківску церков: **кед першый раз зашол ем до греко-католицької церкви, знал ем, же ту єст моє місце**. Дітина переживат літургію на ангельскый спо-сіб. Был ем захоплений, очаруваный одправом. **Был товды греко-католицький єпископ перемиский – Йосафат** (...) То был літургійный гаризматик. Службу Божу одправлял чысто по **православному**, и мал долгу сиву бороду. Мам ищы його знимку. **Мал ем товды 8 років**.

Адже, яко дітина, ходил до греко-католицької церкви, а з православном звязал ся аж пак, кед комуна здегалізувала Греко-католицьку церкву. Зато товды не лем Новосільський, але вельо греко-католиків перешло до Православной цер-кви. Кед по 1956 році зас творено греко-католицькы парафії, не вшыткы вернули, так як и Новосільський остали в Польській автокефальній православній церкви. Новосільський ріс в Гре-ко-католицькій церкви, але бесідує, же з православієм стрі-чал ся юж за молодых років. На вакациях їздил до родины и до знакомых няня, жыючых на землях східной Річыпосполи-той – на Волині и Тернопільщині. Товды найчастішше гости-ти мал в околицях Кременця и Почаєва. Так го згадує: **Там, яко молодой хлопчыско, народил ем ся духово. Почаїв – то моя любовь** (...) **и вшытко, што ся пак в моім артистичнім жыттю притрафило, власно там має свій початок**.

Юрій Новосільський, «Місто в горах», 1964 р.

Єднако часом згадує о інших джерелах своей ар-тистичной дороги (суто непочаївскых) и то з великом ностальгієм и ліризмом: *Тисячы чудесных, старых ікон з греко-католицькых церков бывшой Східной Галичины (...) Перша моя стріча и перше захоплія. Была то для мене велика, особиста революция в способі понимания мис-тецтва. Мал ем сімнадцет років*. Сеса перша стріча, та перше захоплення мало місце очевидно в Національнм музее во Львові, по роках о тім детальнішше оповідає: *Моя свідомість остала поневолена величезном кількістю ікон, котры были ділами мистецтва найвышшого рівня. Пережытя было так міцне, же той стрічы з нима нигда не забуду. Смотрячы, чул ем плотскый біль, завертало ся мі в голову, в грудях бракувало повітря, ноги мня не тримали, не міг ем перейти зо сали до сали. Были то першы в моім жыттю мистецтва над мистецтвами, перед котры-ма стоял ем, а не познавал їх з репродукції ци знимок. (...) Такого пережытя ся не забывают. До гнеска тямлю, як мном стрясло. Сумлінні реку, здавало ся мі, же мі легені розорве з радости... Аж тото пережытя так по справді здетермінувало мою жыттьову дорогу. (...) Ищы раз, тов-ды юж выразно и ясно, почувл ем моє малярське покликаня. Вшытко, што пізнішше в жыттю робыл ем яко маляр, было – хоц бы и выглядало на одходжыня – створене том першом стрічом во львівскым музее*.

Національний музей во Львові захопил не лем молодого Новосільського. Леон Хвістек – польскый художник (фі-лософ, літературный та художный критык, а до того ищы и математик, котрый од 1930 рока керувал Кафедром ло-гікы математичной Університета Яна Казиміра во Львові) так го описал: *Никому не приходить до головы, же во Львові мож жыти великым мистецтвом, котре може выкликува-ти найбільшы зворушыня души, не меншы од тых, які дає Лювр и Фльоренция. Старчыт піти до українського музее при улиці Мохнацкого. (...) Одже пішол ем там и пережыл найбільше захоплія, спянило мня од артизма. Іконы чер-вены, золоты и чорны. Гармонія наркотизуюча як опіум. Гротесковым зарисам не є кінца. Уява росне и потужніє. Цілый том світ жыє и выполняют ефір. Не можу стримати нарастаюче зворушыня, огортат мня пожадливіст и туга*.

1. Jerzy Nowosielski [w:] https://pl.wikipedia.org/wiki/Jerzy_Nowosielski [Доступ 22.07.2024 р.]

2. Наводжу за: K. Czerni, *Nietoperz w świątyni. Biografia Jerzego Nowosielskiego*, Краків 2011, с. 330.

Далі буде

Микола Дупляк,
«Зберігаймо чистоту рідної мови».
Київ: Літературна Україна,
2024. – 344 с. Видано за сприяння
Фундації ім. І. Багряного (США).

Степан МІГУС

«Чиєю мовою говориш, того й душу носиш»

російські «брюки» – замість українських штанів, «кармани» – замість кишень, «перчатки» – замість рукавиць, «ужас» – замість страху... В українському публічному просторі й нині постійно звучать ці та тисячі інших русизмів. Найболючіше в усьому цьому те, що їх чути насамперед від тих, у кого українці мали б учитися рідної літературної мови, тобто від журналістів, учителів, артистів, різноманітних експертів, політиків. До того ж – ще й інколи «акання» й «гдакання». Люди, які не з власного бажання, а вимушено вживають рідне слово в публічному просторі після прийняття закону про українську мову, здебільшого знущуються з нього. Водночас поза ефіром, уроками, сценою, на вулиці, у крамниці, публічному транспорті часто переходять на російську, незважаючи навіть на війну, що триває вже одинадцять років. «У народі» дехто навіть сміється з такого швидкого перевзування: «язиком вислужувались», а зараз – «мовою говорять».

Представлені вище русизми – це лише квіточки. Гори подібного словесного сміття, котре псує й паплюжить українську мову, відмітив у своїй нещодавно виданій книзі «Зберігаймо чистоту рідної мови» українець, народжений у Сяниському повіті на Лемківщині, вигнаний до Балтійського моря, а потім і до сьогодні громадянин США – Микола Дупляк.

«Мій шлях до українства був складний, – пише він про себе у слові „Від автора“. – У нашому селі Рудавка-Яслиська не було школи – не дозволяли поляки, але з приходом німецької влади в Яселку відкрили українську початкову школу... Саме там я мав щастя познайомитися з рідним літературним Словом, бо ж селяни послуговувалися лемківською говіркою, а польською мовою не говорив майже ніхто». Однак учневі Миколі не пощастило завершити перший рік навчання, бо школу зруйнувала бомба. З приходом червоної армії та нової влади, як згадує тодішній учень: «Поляки арештували мого улюбленого вчителя Шведа і замучили його на смерть в Сяноці, мовляв, за те, що співпрацював з німцями». Проте автор продовжив «студії», як жартівливо говорить, у плебанії отця Сенети в Яселку, де його вчила сестра пароха Соня. Та й там навчання тривало недовго: польське військо познувалося зі священника, а «студента» арештувало, щоб згодом наляканого відпустити. Далі була депортація

українців – спершу до Радянської України, а потім грянула злочинна акція «Вісла» і заслання до Балтійського моря.

«Впродовж десяти років нам довелося жити в чужому непривітному середовищі без рідної церкви, рідної книжки й рідної газети, без українського товариства – увесь час під наглядом польських служб безпеки, – згадує ті часи Микола Дупляк. – Такі обставини життя не могли не вплинути на мій світогляд. Хоч-не-хоч українські діти почали полонізуватися. У нашій сім'ї було шестеро дітей, але Тато сказали: „У нашій хаті говори так, як я, а на вулиці говори так, як тобі вигідно“. Слова Батька були для нас законом. Удома ми все говорили українською мовою, молилися по-українськи».

Тоді ще громадянин Польщі Микола Дупляк до початку навчання в кошалінському педагогічному ліцеї про Україну не знав майже нічого. Познайомився зі своєю духовною батьківщиною на уроках... російської мови, читаючи Гоголеві «Вечори на хуторі біля Диканьки». Це спонукало студента не лише до пошуку української літератури, а й вивчення української літературної мови. Звідси також вибір факультету славистики в Сиракузькому університеті, де, серед іншого, викладали українську. До США Микола Дупляк потрапив завдяки матері, яка мала американське громадянство. Потім були студії в Українському вільному університеті в Мюнхені. На все життя йому запам'яталися слова митрополита Іларіона щодо втрати рідної мови в чужомовному світі: «Мова – це душа народу! Чиєю мовою говориш, того й душу носиш. Хто не говорить українською мовою, той душі української не має... Хто не знає мови своїх батьків, той правдивим українцем ніколи не буде».

Ці настанови запали в душу Миколи Дупляка на все життя і визначили його творчий життєвий шлях. Одним із помітних результатів діяльності українця стала книга-заклик «Зберігаймо чистоту рідної мови».

Автор сподівається, що його праця «хоч трохи допоможе дбайливим читачам, особливо українським вчителям у США, виправити свої помилки, щоб не передавати їх учням і студентам». Це видання, на моє переконання, стане в пригоді всім українцям, починаючи від мешканців України й завершуючи майже 20 мільйонами українських емігрантів, розсіяними по всьому світу. Адже в ній на понад 340 сторінках можна знайти поради, як позбутися більшості поширених русизмів-помилко. Автор представляє в збірці правильні, нормативні форми сучасної української літературної мови замість помилкових.

«Кожен, хто ознайомиться зі збірником „Зберігаймо чистоту рідної мови“, сповна відчує, що то за могутній океан рідне Слово», – запевняє у вступі до книги Фідель Сухоніс, видавець і редактор місячника «Бористен» (незалежний український літературно-мистецький, публіцистичний і науково-популярний щомісячник, який висвітлює наукові, культурні, соціальні, історичні події. Видавцем та засновником часопису є Дніпровська міська громадська організація «Товариство шанувальників журналу „Бористен“», голова правління – письменник і видавець Фідель Сухоніс – прим. авт.), у якому Микола Дупляк довгі роки пропрацював журналістом.

На жаль, книгу придбати не так легко. Найпростіший спосіб – звернутися до видавця, котрим стало київське видавництво «Літературна Україна». ●

Передплата «Нашого слова» на 2024 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	5,00 зл + поштові оплати	115,00 зл	230,00 зл	460,00 зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	5,00 зл без поштових оплат	65,00 зл	130,00 зл	260,00 зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	5,00 зл + поштові оплати	127,00 зл	254,00 зл	508,00 зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	5,00 зл без поштових оплат	65,00 зл	130,00 зл	260,00 зл

Нашій найдорожчій ЯРОСЛАВІ БОЖИК з Пенцішева нещодавно виповнилося 90 років.
Прийміть найкращі побажання кріпкого здоров'я та многих ласк Божих.

Засилають діти, внуки та правнуки

З великим сумом прийняли ми інформацію, що 23 серпня 2024 року відійшла у вічність

бл. п. АННА КУРДИЛА

українська дітячка, членкиня УСКТ
та кошалінського гуртка ОУП.

Пані Анна довгі роки активно працювала в організації Фестивалю українських дитячих ансамблів у Кошаліні.

Єднаємося у скорботі з Братом Померлої
Михайлом Курдилою -
головою гуртка ОУП у Сьвідвіні
та з цілою Родиною й близькими Покійної.
Вічна їй пам'ять!

Управа і Рада відділу та гуртка ОУП в Кошаліні

- Колишні мешканці сіл Тростянець і Грозьова та їхні нащадки запрошують усіх охочих взяти участь у зустрічі у рідних селах. Заходи відбудуться 14-15.09.2024 року. Детальна інформація за номером: +48 609 271 201 – Богдан Патра (Тшеб'ятів). Запрошуємо!

Пам'ятаймо про Явожно!

Управа гуртка ОУП та Парафіяльна душпастирська рада УГКЦ у Катовицях повідомляють, що в суботу, 21 вересня 2024 року, о 10:00 в Явожні, в лісі біля пам'ятника відбудеться Божественна Літургія та Панахида в наміренні жертв Центрального табору праці в Явожні. Сердечно запрошуємо всіх небайдужих до участі у спільній молитві.

Організатори

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet:

www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny:** pełniący obowiązki redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo” **Druk:** Drukarnia „Efekt”. Nakład 2000 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związku Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.

Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Statki wyrażają точку zору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

INAUGURACJA ROKU KULTURALNEGO
UKRAIŃCÓW WARMII I MAZUR
ВІДКРИТТЯ КУЛЬТУРНОГО СЕЗОНУ
УКРАЇНЦІВ ВАРМІЇ ТА МАЗУР.

14.09.2024 W Srokowskim Ośrodku Kultury
У Сроковському Осередку Культури.

16:00 Koncert "ECHO UKRAINY. MUZYKA I TRADYCJA,"
КОНЦЕРТ "ЕХО УКРАЇНИ. МУЗИКА І ТРАДИЦІЯ"

W programie/u programi

Wystąpią/Wystupiać

- Zespół Pieśni i Tańca "Dumka"/ Ансамбль пісні і танцю "Думка"
- Żurawka/ Журавка
- Artur Mykhailov /Артур Михайлов
- Druzi/ Друзі
- Słoneczka/ Сонечка

Organizatorzy:

Stowarzyszenie Jaworyna Яворина,

Wójt Gminy Srokowo
Вііт Гміни Сроково

Об'єднання Українців в
Польщі Сроковська Ланка

Гмінний Осередок Культури
в Срокові

Patron/Patronat

Marszałek Województwa Warmińsko Mazurskie
Маршалоок Вармінсько-Мазурського

Воєвідства Urząd Gminy Srokowo
Гміна Сроково

